

MINISTERUL
EDUCAȚIEI, CULTURII
ȘI CERCETĂRII

Consiliul Național
al Tineretului din Moldova

PROBLEMELE (NE)PARTICIPĂRII TINERILOR LA VOT

Mihaela Borcoi, Veaceslav Berbeca

Chișinău, 2020

Acest studiu a fost redactat la comanda IDIS „Viitorul” de către experții Veaceslav Berbeca și Mihaela Borcoi în proiectul „Promovarea participării tinerilor la procesele electorale din Republica Moldova” implementat în cadrul Programului de Granturi 2020 pentru organizațiile de tineret al MECC. Responsabilitatea pentru conținutul acestei publicații aparține autorilor și nu reflectă neapărat poziția finanțatorului.

Institutul pentru Dezvoltare și Inițiative Sociale (IDIS) „Viitorul” este succesorul de drept al Fundației Viitorul, și păstrează în linii mari tradițiile, obiectivele și principiile de acțiune ale fundației, printre care se numără: formarea de instituții democratice și dezvoltarea unui spirit de responsabilitate efectivă printre oamenii politici, funcționari publici și cetățenii țării noastre, consolidarea societății civile și spiritului critic, promovarea libertăților și valorilor unei societăți deschise, modernizate și proeuropene. IDIS „Viitorul” reprezintă o instituție de cercetare, instruire și inițiativă publică, care activează pe o serie de domenii legate de: analiză economică, guvernare, cercetare politică, planificare strategică și management al cunoștințelor în Republica Moldova. *Orice utilizare a unor extrase ori opinii ale autorului acestei publicații trebuie să conțină referință la IDIS „Viitorul”.*

Pentru mai multe informații asupra acestei publicații ori asupra abonamentului de recepționare a publicațiilor editat de către IDIS, vă rugăm să contactați IDIS „Viitorul”.

Adresa de contact:

Chișinău, Iacob Hâncu 10/1, 2005, Republica Moldova,
Telefon: (373-22) 21 09 32, Fax: (373-22) 24 57 14, www.viitorul.org

CUPRINS

Introducere	4
I. Neparticiparea tinerilor la vot: cauze și consecințe (Mihaela Borcoi)	5
I.1. Neparticiparea tinerilor la vot și cauzele acestui fenomen.....	5
I.2. Pasivitatea social–politică a tinerilor și consecințele.....	7
absenteismului lor asupra procesului electoral	
I.3. Obstacolele în calea participării tinerilor la vot.....	10
I.4. Bunele practici în domeniul participării tinerilor la vot.....	11
II. Atitudinea tinerilor față de procesele electorale	13
din Republica Moldova. Rezultatele unui chestionar	
realizat de IDIS „Viitorul” în august-octombrie 2020	
II.1. Participarea tinerilor la procesele electorale.....	14
II.2. Instituții/programe responsabile pentru.....	16
motivarea participării tinerilor la alegeri	
II.3. Instituții responsabile de asigurarea bunăstării	18
tinerilor din Republica Moldova	
Concluzii	20

INTRODUCERE

Studiul de față reprezintă un produs al proiectului Promovarea participării tinerilor la procesele electorale din Republica Moldova, implementat de către IDIS Viitorul” cu sprijinul financiar al MECC. Ideea de principală a acestui proiect și care constă în aducerea unei contribuții la creșterea ratei de participare a tinerilor la alegeri s-a conturat după ce, la ultimile alegeri locale, din octombrie 2019, aceasta a atins un nou record negativ: doar 6,15% procente din totalul participanților au fost tineri cu vârsta cuprinsă între 18 și 25 de ani. În același timp, rata generală de participare la vot a cetățenilor UE era în 2019 de 50,6% (alegerile PE, 2019), aceasta aflându-se actualmente la cel mai înalt nivel din 1994 încoace. Respectivul nivel de participare a putut fi atins în primul rând mulțumită creșterii semnificative a participării la vot a persoanelor tinere și relativ tinere (cu 14% în rândul tinerilor sub 25 de ani și cu 12% - segmentul de alegători cu vârsta cuprinsă între 25 și 39 de ani). Pe de altă parte, rata de participare generală a moldovenilor la alegerile locale din octombrie 2019 era de doar 41,7%, indicator însoțit de un declin continuu și accentuat al participării tinerilor la procesele electorale din Republica Moldova. Remarcând acest contrast ce pune Republica Moldova într-o lumină defavorabilă, echipa IDIS a purces la implementarea acestui proiect de la premiza că între acest decalaj și nivelul de deosebit de scăzut de trai din R. Moldova - comparativ cu cel din UE, să existe o legătură de cauzalitate.

Pe lângă considerentele expuse mai sus, au mai existat și altele care ne-au determinat să implementăm respectivul proiect, cum ar fi faptul că am presupus existența unor legături de interdependență între slaba participare a tinerilor la vot și fenomene foarte îngrijorătoare cum ar fi faptul că numărul real al persoanelor cu vârsta cuprinsă între 14-35 de ani ce locuiesc pe teritoriul Rep. Moldova este de fapt sub 711 mii (BNS, 2019), sau că aproape o treime (27,4%) din populația tânără în vârstă de 15-29 ani nu este antrenată nici în procesul de educație, nici în cel de în ocupare a forței de muncă (BNS, 2019), că 58,8% (circa 420 mii) dintre tineri sunt economic inactivi (BNS, 2019), sau că din totalul de 184 mii de moldoveni care au părăsit țara în ultimii 4 ani, 78% sau 143 mii au fost tineri cu vârsta cuprinsă între 18 și 29 ani¹.

Astfel, ideea proiectului vine ca reacție la aceste evoluții negative în societatea noastră. Studiul propriu-zis care se bazează pe rezultatele a 803 chestionare adunate online, de la tinerii din toate raioanele țării, pe parcursul lunilor august-octombrie, precum și pe analiza situației interne a participării tinerilor la vot și a practicii internaționale în acest sens, proiectul a mai presupus și desfășurarea altor activități. Astfel, în lunile septembrie-octombrie am desfășurat nouă dezbateri online cu tinerii din regiunile de nord, centru și sud la subiectul general *Problemele (ne)participării tinerilor la vot*. În cadrul dezbaterilor organizate săptămînal, la care au participat sute de tineri de la diverse instituții de învățământ și organizații neguvernamentale, am discutat variate aspecte ale acestui subiect, începînd de la cele fundamentale – cum ar fi rolul mecanismului alegerilor într-o societate democratică și pînă la altele mai curînd tehnice, ca de exemplu problema barierelor birocratice în calea participării la vot a tinerilor. În afară de sondajul deja menționat, după încheierea desfășurării tuturor sesiunilor de dezbateri și după al doilea tur al scrutinului prezidențial din noiembrie 2020 am mai realizat un alt sondaj, prin intermediul aceluiași instrument – Google Forms, prin care am încercat să determinăm impactul activităților proiectului asupra participanților săi. Sondajul a fost trimis celor cîteva sute de tineri implicați în diferitele activități ale acestui proiect, fiind completat de 790 de persoane cu vârsta cuprinsă între 18 și 35 de ani în perioada 16-23 noiembrie. Sondajul a fost conceput foarte scurt, avînd doar scopul de a determina vârsta participanților și participarea lor la recente alegeri prezidențiale. Astfel, din cei 790 de participanți 451 (57,1%) aveau 18 ani, 120 (15,2%) sunt tineri de vîrsta 19-25 ani, 67 (8,5%) tineri de 26-30 de ani și 152 (19,2%), tineri din categoria de vîrstă 31-35 ani. La întrebarea dacă au participat la ultimile alegeri prezidențiale, 589 (74,6%) din tineri au răspuns că au participat la ambele tururi, 100 (12,7%) au răspuns că nu au participat de lor, 25 (3,2%) au declarat că au participat doar în primul tur, iar alții 76 (9,6%) au răspuns că au participat doar în turul al doilea. Este îmbucurător faptul că participanții la activitățile acestui proiect, au demonstrat, după implicarea în activitățile sale, o disponibilitate atît de mare de a lua parte la alegeri. Totodată, reieșind din răspunsurile date la

¹V. Ioniță, Alegeri 2020: În ultimii 4 ani numărul tinerilor din Moldova s-a redus cu 27,4%:

<https://veaceslavionita.wordpress.com/2020/09/13/alegeri-2020-in-ultimii-4-ani-numarul-tinerilor-din-moldova-s-a-redus-cu-274/>, accesat la 23.11.2020.

prima întrebare și care definesc grupurile de vîrstă, este clar și faptul că majoritatea absolută a respondenților au participat la alegerile prezidențiale de anul acesta în premieră, atitudine ce oferă motive de optimism în raport cu chestiunea centrală pe care am abordat-o în cadrul proiectului nostru.

Pentru că datele puse la dispoziție de Comisia Electorală Centrală (care împarte alegătorii pe grupe de vîrstă 18-25, 26-40, 41-55, etc.) nu sunt tocmai relevante pentru a ne putea determina exact tendința de evoluție a participării tinerilor la vot, ne-am adresat CEC cu rugămintea de a ne pune la dispoziție datele participării la vot a persoanelor cu vîrsta între 18 și 35 de ani atît la alegerile locale din octombrie 2019 cît și prezidențiale din noiembrie 2020. Astfel, am putut determina că, la ultimile alegeri locale, din totalul de 1173658 alegători, doar 263785 (sau 22,47%) au fost tineri cu vîrsta între 18 și 35 de ani.

În schimb, după un an, la al doilea tur al alegerilor prezidențiale numărul tinerilor de vîrstă 18-35 ani a atins cota de 469 603 persoane din totalul 1 650 131, ceea ce reprezintă o 28,46%. Totodată, față de octombrie 2019, cînd ponderea alegătorilor de vîrsta 18-25 ani era de doar 6,15%, la alegerile din anul acesta a crescut la 8,44%. Aceste constatări, care indică faptul că tendința negativă în procesul de participare a tinerilor la vot e posibil să fi fost depășită, întăresc concluziile optimiste la care am ajuns pe parcursul implementării acestui proiect, prin intermediul căruia sperăm că am putut aduce o contribuție în acest sens.

Mihai Țurcanu

Coordonatorul proiectului,
IDIS Viitorul

I.Neparticiparea tinerilor la vot: cauze și consecințe

Mihaela Borcoi, CNTM

I.1. Neparticiparea tinerilor la vot și cauzele acestui fenomen

Votul universal este unul din principiile de bază ale democrației, care constă în posibilitatea cetățenilor de a-și exercita activ și pasiv dreptul de vot, adică dreptul de a alege și de a fi ales. O caracteristică inerentă democrației noastre constă în distincția între politicieni și cetățenii care îi aleg, între societatea civilă și putere. Această separație este definiția democrației reprezentative, însă nu este o separație totală, ci doar una funcțională. Și asta pentru că societatea civilă trebuie să controleze puterea la fel cum puterea controlează viața de zi cu zi a societății. În mod ideal, această stare de lucruri înseamnă că societatea își alege conducătorii pe care îi dorește iar aceștia sunt managerii temporari ai societății. Sunt mai multe instrumente prin care se realizează acest control, dar cel mai puternic și important este votul. Articolul 38 din Constituția Republicii Moldova prevede că voința poporului constituie baza puterii de stat. Această voință se exprimă prin alegeri libere, care au loc în mod periodic prin sufragiu universal, egal, direct, secret și liber exprimat. Cetățenii Republicii Moldova au drept de vot

începînd de la vîrsta de 18 ani. Însă, problema majoră cu care se confruntă Republica Moldova este nivelul scăzut de încredere al cetățenilor în procesele electorale, fapt ce determină o rată de participare redusă a cetățenilor la vot, mai ales în rândul tinerilor. Rezultatele scrutinelor anterioare prezintă tinerii ca fiind cel mai pasiv grup de alegători. Din cauză că tinerii nu mai au încredere în elita politică, ei decid să rămână indiferenți și să nu participe la acest proces.

Adevăratele motive ce îi determină pe tineri să nu iasă la vot sunt diverse și greu de stabilit. În cadrul studiului „Tinerii între dilema de participare sau absenteism politic”² principalele cauze menționate de către tineri ce determină absenteismul la vot se datorează faptului că tinerii nu cred în schimbare și în clasa politică existentă. Tinerii de azi sunt mult mai critici față de politică în general, iar lipsa unui dialog eficient între tineri și politicieni, neincluderea priorităților tinerilor în programele electorale și nerespectarea promisiunilor au drept rezultat dezamăgirea tinerilor în clasa politică.

² Borcoi M., Putina N. *Tinerii între dilema de participare sau absenteism politic*, 2019

Plus la aceasta, asocierile tinerilor cu politica sunt preponderent negative. Un alt studiu, „Atitudinea tinerilor din Republica Moldova față de procesul electoral” denotă că 15 % dintre tineri asociază politica cu „ceva murdar”, „politicieni mincinoși”(14%), „haos”(11%), „lupta pentru putere”(11%), teatru(4%), iar 3% din tineri au utilizat cuvinte necenzurate în formularea opiniei lor despre politică³. Această percepție negativă demonstrează dezamăgirea și dezgustul tinerilor față de politică și politicieni.

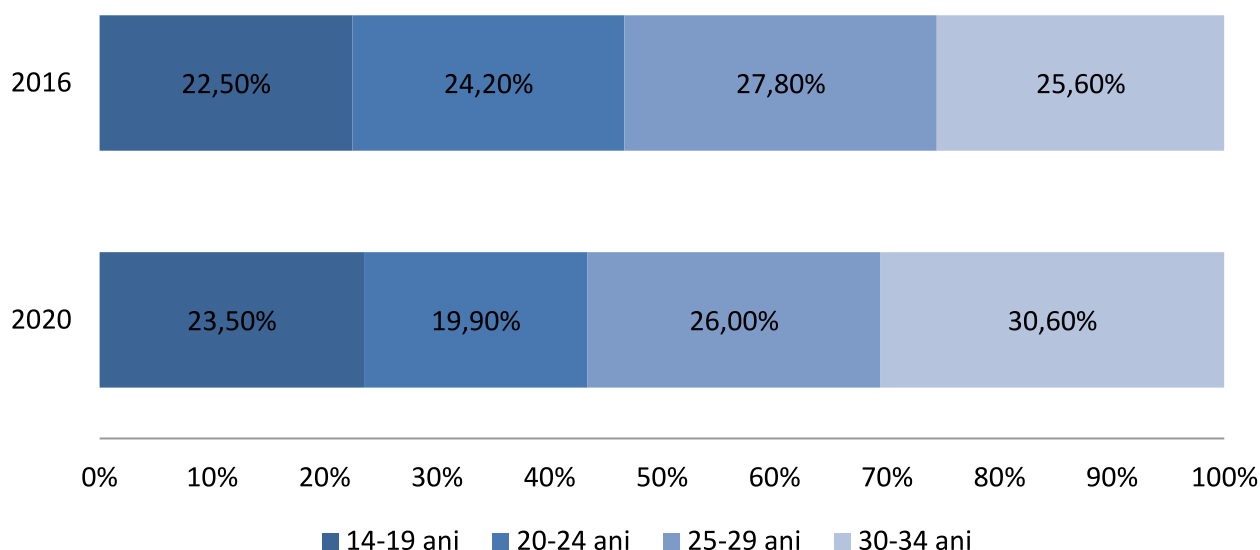
Alte cauze care influențează fenomenul participării scăzute a tinerilor se datorează lipsei lor de interes și dezinformării. Politica este percepută de cele mai multe ori drept un joc murdar și fără scrupule și de aceea procesele politice nu reprezintă un domeniu de interes pentru tineri. Potrivit aceluiași studiu (Borcoi M., Putina N., 2019) doar 31 % din tineri ar fi interesați să urmeze o carieră politică.

O altă problemă o reprezintă dezinformarea tinerilor. Tînăra generație este vulnerabilă în fața informațiilor false, întru-cît principala sursă de informare o reprezintă rețelele de socializare. Tocmai din acest considerent, dezvoltarea spiritului critic și capacităților de analiză încă din școală sunt necesare pentru un alegător informat și care nu poate fi manipulat. În consecință, menționăm că, cultura politică joacă un rol semnificativ în problema neparticipării tinerilor la vot, întrucât tinerii nu sunt suficient de pregătiți și informați despre mecanismul alegerilor și despre importanța exercitării dreptului la vot. Din aceasta rezultă că sistemul educațional ar trebui să se axeze mai mult pe educarea și informarea viitorilor alegători despre importanța votului și consecințele absenteismului.

În general, după fiecare scrutin, tinerii sunt blamați că nu ies la vot, deși, în ultimii ani numărul tinerilor s-a redus cu 27,4%. La alegerile prezidențiale din 2016 tinerii erau în număr de 524 mii persoane și reprezentau 23,6% din populația cu drept de vot⁴. Pe parcursul anilor 2015- 2019, tinerii în vârstă de 14-19 ani a scăzut cu 28,4 mii⁵,

numărul tinerilor cu vârsta între 20-24 ani s-a redus cu 68,9 mii, numărul tinerilor cu vârsta între 25-29 ani s-a micșorat cu 56,5 mii, iar numărul tinerilor din categoria 30-34 ani cu 5,1 mii. Respectiv, numărul tinerilor care locuiesc pe teritoriul Republicii Moldova este sub 711 mii.

Fig. 1. Structura populației tinere pe grupe de vîrstă în 2016 și 2020.
Sursa: BNS

³ Bologan M., Ateș V. Atitudinea tinerilor din Republica Moldova față de procesul electoral, 2017

⁴ Biroul Național de Statistică <https://statistica.gov.md/libview.php?l=ro&idc=168&id=6729>

⁵ Ibidem.

Astfel, atunci când ne referim la participarea scăzută a tinerilor la vot ar trebui luat în considerație că numărul tinerilor s-a redus dramatic în ultimii ani și că mulți dintre ei nefiind satisfăcuți de calitatea vieții, sistemul educațional, infrastructură, etc., decid să plece peste hotarele țării și nu se mai întorc.

În ultimă instanță, analizând principalele motive și cauze care determină neparticiparea tinerilor la vot, observăm că în mare parte, neatractivitatea proceselor electorale pentru tineri se datorează nivelului superficial de predare a educației civice și politice în școli, insuficiența unor programe și politici eficiente care ar promova cu adevărat participarea civică și politică a tinerilor. Un alt factor ce provoacă scăderea ratei de participare a tinerilor la vot ține de falsă percepție publică

conform căreia alegerile sunt manipulate și că nu există niciun impact real al votului lor. Populismul politic din partea politicienilor și nerealizarea promisiunilor atrage după sine dezamăgirea tinerilor care devin mult mai pasivi. Cu toate acestea, cercetările menționate anterior denotă interesul sporit al tinerilor față de participarea lor la vot. În cadrul unui sondaj din 2019, realizat de U-Report Moldova, doar 10 % din tinerii respondenți au declarat că nu intenționau să participe la alegerile viitoare. Totuși este evident că neparticiparea tinerilor la vot este o problemă care rămâne la fel de stridentă pentru societatea noastră și care poate submina sistemul democratic pe termen lung, de aceea este importantă informarea și educarea tinerilor alegători pentru recâștigarea încrederii și interesului pentru procesele electorale.

I.2. Pasivitatea social-politică a tinerilor și consecințele absenteismului lor asupra procesului electoral

Pasivitatea social-politică reprezintă o problemă stridentă și actuală pentru că tinerii sunt forța motrice într-o societate capabilă de schimbări, iar neimplicarea acestora în viața social-politică a țării are consecințe negative atât pentru ei, cât și pentru viitorul unei societăți democratice și dezvoltate. Datele existente indică o participare politică și civică scăzută în rândul tinerilor, comparativ cu celelalte categorii de vârstă.

Participarea tinerilor la vot. În Republica Moldova dreptul la vot îl pot exercita persoane care au împlinit vârsta de 18 ani, inclusiv pentru cei care împlinesc 18 ani în ziua alegerilor. În același timp, datele furnizate de Comisia Electorală Centrală prezintă tinerii ca fiind cel mai pasiv grup de vârstă. Deasemenea, în ultimii ani, rata de participare a tinerilor la vot este în scădere. La alegerile parlamentare din 5 decembrie 2014 au participat la vot cca 28,82% tineri cu vârsta cuprinsă între 18-35 ani, cifră relativ scăzută comparativ cu rata de participare a adulților care a constituit peste 70 %. La alegerile locale generale din 14 iunie 2015 (primul tur) au votat 24,94 % tineri cu vârsta cuprinsă între 18-35 ani. La alegerile prezidențiale din 2016 (primul tur) au votat 10, 11 % tineri între 18-25 ani, iar la alegerile

parlamentare din 2019, 8,4% tineri cu vârsta cuprinsă între 18-25 ani.⁶

Analizând datele furnizate privind participarea la vot a tinerilor, putem afirma că interesul acestora pentru politică este destul de scăzut în Republica Moldova. Doar un număr mic dintre tineri se declară a fi interesați de acest exercițiu democratic. Prezentarea slabă la urne a tinerilor ridică problema legitimității și credibilității aleșilor în rândul tinerilor.

Reprezentarea tinerilor în cadrul organelor alese. Art. 124, alin (2) din Codul Electoral specifică faptul că, pot fi aleși primari cetățenii Republicii Moldova cu drept de vot care au împlinit, inclusiv în ziua alegerilor, vârsta de 25 de ani. În acest sens, pentru turul I al alegerilor locale din 2015, din totalul de 4 393 persoane, și-au înaintat candidatura circa 276 de tineri cu vârsta până la 30 de ani, aceștia reprezentând 6,28% din numărul total. Conform datelor furnizate de CEC, rata tinerilor care au devenit primari a fost de 3,34%. Subreprezentarea tinerilor poate fi observată și în cadrul Consiliilor municipale, locale, comunale și sătești. Astfel, potrivit rezultatelor alegerilor locale din 2015, din totalul

⁶ Date preluate de pe www.cec.md

de 1083 consilieri raionali, doar 142 de persoane nu depășiseră vârsta de 35 ani. În cadrul Consiliilor locale, comunale și sătești tinerii au fost reprezentați în proporție de 14%, adică 1535 din 10564. La ultimile alegeri locale generale din 20 octombrie 2019, cel mai tânăr primar ales este Tudor Camerzan în vârstă de 25 ani. Analizând aceste date, putem trage concluzia că asigurarea reprezentării tinerilor în cadrul funcțiilor de conducere necesită o abordare activă în instruirea, ghidarea și capacitarea tinerilor astfel încât aceștia să fie reprezentanți într-o manieră suficientă în cadrul organelor reprezentative, întrucât la etapa

actuală puțini tineri își înaintează propria candidatură în cadrul acestor instituții.

Reprezentarea tinerilor în parlament. În urma rezultatelor alegerilor parlamentare din 2019, 16 tineri sub 35 de ani obținut mandate de deputat, însă întrucât câțiva dintre ei aveau deja 35 de ani, actualul parlament numără doar 11 deputați sub acest prag de vârstă, adică sub 11% din totalul celor 101 deputați. La alegerile parlamentare din 2019, pe listele electorale în circumscripția națională au fost înregistrați 59 de tineri, cei mai mulți fiind promovați de Partidul Politic Șor -14 tineri și PSRM -13 tineri.

Tinerii pe listele electorale	
Denumirea partidului	Numărul de tineri înregistrați pe listele electorale
PP “Șor”	14
PSRM	13
Blocul ACUM	12
PDM	8
PCRM	4
MPA	8

Identificăm, astfel o reprezentare scăzută a tinerilor în parlament, care se datorează faptului că tinerii, deși sunt înscriși pe listele electorale, deseori se află pe ultimile poziții. Analiza listelor electorale ne arată că partidele slab-instituționalizate promovează un număr mai mare de tineri pe primele poziții, comparativ cu partidele care dețin suficiente resurse.

Pe listele partidelor pe circumscripția națională la alegerile parlamentare 2019, tinerii au reprezentat mai puțin de 30% din membrii fracțiunilor iar o treime din cei care au figurat totuși pe liste au fost la limita de vârstă (35 ani). Mai mult, nici pe primile 15 poziții de pe liste tinerii nu erau reprezentați proporțional, iar unele fracțiuni nu au inclus deloc tineri în pozițiile de top, în contextul în care poziția pe aceste liste a

membrului de partid este importantă pentru a accede în parlament. Astfel, cei mai mulți tineri pe primele 15 poziții s-au regăsit pe lista blocului ACUM și Partidul Politic Șor, în timp ce alte trei partide din șase (PDM, PSRM, MPA) au avut un singur tânăr sau nici unul. Vârsta medie pentru candidații tineri înaintați a fost de 32 ani, iar cei mai tineri candidați s-au regăsit pe lista Blocului ACUM, cu vârsta medie de 30 ani.

Deși, la începutul anului 2018 au fost adoptate câteva măsuri pozitive care vin să încurajeze promovarea tinerilor pe listele electorale prin acordarea unor stimulente financiare, observăm că impactul unei astfel de politici variază de la un partid la altul. Consolidarea pozițiilor tinerilor în cadrul partidelor politice poate avea loc odată cu

dezvoltarea aripilor de tineret, creșterii independenței și profesionalismului acestora. Maturizarea partidelor politice ar permite crearea unui mediu de promovare, afirmare și concurență pentru toți membrii de partid, inclusiv pentru tineri.

Implicarea civică a tinerilor.

Cercetările existente care se referă la implicarea civică a tinerilor denotă un nivel redus de implicare. În acest context, un studiu arată că doar 7% dintre tineri au semnat o petiție, 6% au participat la demonstrații de protest și 4% la o grevă⁷. În cadrul aceluiași studiu sunt identificate și câteva cauze care demonstrează participarea civică redusă a tinerilor. Astfel, menționăm că discrepanța socială dintre tineri, lipsa încrederii între tineri și instituțiile de stat, cât și lipsa unei educații și culturi participative duc la o implicare civică redusă. O altă problemă pe care o identificăm ține și de faptul că, deși, la nivel local există structuri de tineret în care tinerii pot să se implice, de obicei ele sunt reprezentate de tineri activi, iar ceilalți rămân în afara oricăror programe de participare.

Participarea cetățenilor în procesul decizional constituie unul din principiile de bază ale democrației și un mijloc de control continuu al activității aleșilor locali și naționali în procesul de exercitare al atribuțiilor ce le-au fost încredințate. Însă datele denotă că doar 4,1% din tineri participă în cadrul consultărilor premergătoare ale adoptării bugetelor publice⁸. De aceea, sporirea participării tinerilor are un impact semnificativ în societate, anume pentru că duce la creșterea calității deciziilor și rezultatelor activității autorităților publice de orice nivel. Participarea, ca parte a procesului democratic, sporește angajamentul civic și transparența procesului de decizie, dezvoltă înțelegerea tinerilor despre democrație și drepturile omului, promovează incluziunea socială și coeziunea în societate, dar și încurajează prin exemple pozitive implicarea altor tineri.

Pornind de la premiza că rata de participare politică și civică a tinerilor este mică, iar tinerii sunt subreprezentanți în funcțiile de conducere și nu sunt motivați să își exercite dreptul la vot, menționăm că neparticiparea tinerilor în procesul decizional este urmată de o serie de consecințe care afetează pe termen scurt, dar și lung tot tinerii. Principalul rezultat al absenteismului

tinerilor la vot este reflectat în faptul că politicienii nu simt nici un fel de presiune sau responsabilitate din partea tinerilor alegători pentru a implementa reforme și politici care să rezolve problemele existente. De asemenea, nerealizarea promisiunilor și angajamentelor de către clasa politică atrage și mai mult dezamăgirea tinerilor care aleg să emigreze sau să nu mai acorde votul nici unui candidat. Pasivitatea politică a tinerilor determină și superficialitatea cu care guvernării tratează problemele și necesitățile tinerilor. De cele mai multe ori politicienii nu cunosc necesitățile tinerilor și se axează preponderent pe electoratul mai vârstnic, care i-a votat. În consecință, tinerii nu vor fi o miză pentru clasa politică, iar necesitățile acestora, deși deosebit de importante pentru viitorul pe termen mediu și lung al țării vor rămâne în coada priorităților clasei politice.

În general, participarea tinerilor în procesul electoral este extrem de importantă, din mai multe motive: Tinerii pot avea interese diferite față de cele ale altor categorii de alegători, iar aceste interese ale lor trebuie să fie reprezentate. Dacă tinerii nu ies la vot, interesele lor vor fi cel mai probabil ignorate și neglijate de către factorii de decizie. Tinerii ar trebui să își exercite dreptul de vot de timpuriu, pentru a se asigura că vocea lor va fi luată în calcul și în viitor. Tinerii au mai puține resurse pentru a influența procesul de elaborare a politicilor publice, plus la această încă există percepția că tinerii nu sunt suficient de maturi. Astfel, prin exercitarea dreptului la vot, tinerii au aceeași capacitate de a pune presiune pe politicieni și de-ași exprima opinia.

Concluzionând, votul este un act fundamental de participare civică prin care tinerii contribuie la democrație. Deși este unul din multiplele modalități prin care tinerii își pot face opinia auzită, totuși, anume exercitarea dreptului de vot are cel mai mare impact asupra rezolvării problemelor care îi afectează pe ei personal dar și pe tinerii din comunitatea lor. Votul tinerilor contează și poate fi chiar decisiv, de aceea este important ca tinerii să conștientizeze importanța votului lor.

⁷ Voicu O., Cojocariu V. *Implicarea Tinerilor pentru o schimbare social pozitivă în Republica Moldova*, 2017

⁸ Petrov A., Ciurea I., *Indexul de tineret 2015 Republica Moldova*, 2015

1.3. Obstacolele în calea participării tinerilor la vot

Participarea tinerilor la vot crește transparență și gradul de încredere în procesul electoral și asigură o receptivitate mai mare a politicilor la nevoile tinerilor. De asemenea, contribuie la responsabilizarea politicienilor și la implementarea reformelor în diferite domenii, pentru dezvoltarea întregii societăți. Cu toate acestea, tinerii se confruntă cu anumite obstacole în exercitarea dreptului la vot.

Subiectul care stârnește cele mai multe întrebări din partea tinerilor și creează anumite obstacole pentru exercitarea dreptului de vot îl reprezintă participarea studenților și elevilor la vot, înmatriculați la instituții de învățământ într-o localitate în care nu sunt înregistrați cu domiciliul sau reședința. Acest obstacol limitează și descurajează studenții să iasă la vot, într-ucât deplasarea în localitățile unde sunt înregistrați presupune anumite costuri etc. Între timp, au fost găsite anumite soluții pentru rezolvarea acestei probleme. Modalitățile prin care studenții și elevii își pot exercita dreptul la vot sunt următoarele:

1. Prezentarea, în ziua votării, la secția de votare unde domiciliază sau își au viza de reședință valabilă conform actului de identitate. În cazul în care au domiciliul și reședința valabilă, vor vota la secția de votare în a cărei rază teritorială își au viza de reședință.

2. Declararea noului loc de ședere la primăria (pretura de sector, în cazul municipiului Chișinău), pentru a putea fi înscrisi în lista electorală de la secția de votare corespunzătoare locului șederii.

3. Adresarea la biroul electoral al secției de votare în raza domiciliului sau reședinței valabile pentru ridicarea unui certificat cu drept de vot, care permite votarea în oricare altă secție de votare. În baza certificatului pentru drept de vot, în ziua alegerilor, alegătorii se înscriu în lista suplimentară, iar certificatul rămâne la biroul secției de votare și se anexează la lista suplimentară.

4. Conform art. 93 alin. (2) din Codul electoral, studenții și elevii cu drept de vot, înmatriculați la instituții de învățământ într-o localitate în care nu-și au domiciliul sau reședința, pot vota la orice secție de votare deschisă în această

localitate. Ei sunt obligați să respecte următoarele condiții:

- să prezinte buletinul de identitate valabil cu fișa de însoțire;

- să prezinte carnetul de student/elev al instituției de învățământ din localitatea respectivă;

- să completeze și să semneze o declarație pe proprie răspundere privind abținerea de la votarea multiplă, fiind informați de răspunderea penală în caz de încălcare a acestui angajament.

Studenții cu drept de vot, astfel sunt înscrisi în lista suplimentară, iar la rubrica „Notă” din această listă se indică instituția de învățământ în care aceștia sunt înmatriculați. Astfel, această modalitate de a vota vine în întâmpinarea studenților cu drept de vot care nu au viză de reședință în localitatea unde își urmează studiile. În aceste condiții, în baza acestei proceduri, la alegerile parlamentare din 24 februarie 2019 au votat 692 de studenți⁹. O cifră relativ mică, din considerentul că mulți dintre studenți și elevi cu drept de vot nu cunosc această procedură, ceea ce înseamnă că instituțiile de învățământ ar trebui să disemineze și să informeze studenții despre această posibilitate.

Codul electoral prevede că procedura de vot trebuie să fie accesibilă tinerilor cu dizabilități, astfel încât acestea să poată să își exercite acest drept democratic. Astfel, o barieră în cadrul participării tinerilor cu dizabilități la vot o reprezintă accesibilitatea procesului electoral. O cercetare efectuată de către Centrul de Instruire Continuă în Domeniul Electoral denotă că la alegerile locale generale din 2015, doar 15% din secțiile de votare corespundeau condițiilor tehnice după care pot fi considerate accesibile și 58% puteau fi catalogate ca fiind moderat accesibile. Un alt studiu din 2019 arată că din totalul de 612 secții de votare evaluate în cercetare doar 6 sunt accesibile, 174 – parțial accesibile¹⁰ și 432 – inaccesibile. Rezultatele acestor cercetări denotă că dreptul lor la vot continuă să fie îngrădit prin lipsa unui acces liber în incinta clădirilor publice în care își desfășoară activitatea secțiile de votare.

Deși, pe parcursul ultimilor ani au fost întreprinse anumite măsuri pentru facilitarea și

⁹ Raport cu privire la rezultatele alegerilor Parlamentului din 24 februarie 2019, CEC, 2019

¹⁰ PNUD. Acces egal pentru toți în secțiile de votare, 2019

asigurarea participării tinerilor cu dizabilități la vot, precum votul de la domiciliu, rigle șablon, alfabetul Braille, cu toate acestea organizatorii procesului electoral nu respectă cu strictețe prevederile legislative. Astfel, participarea tinerilor cu dizabilități la vot este îngrădită de numeroase bariere, care necesită a fi înlăturate, astfel încât să fie asigurată incluziunea tuturor categoriilor de tineri pentru a-și putea exprima votul și a-și face vocea auzită. Organizarea secțiilor de votare la parter, rampele de acces, cabinele mobile, cabinele de vot uniformizate, cabinele pentru dizabilități motorii, alfabetul Braille pentru nevăzători, riglele-șablon și translarea mimicogestuală pentru persoanele cu dizabilități auditive sunt câteva dintre soluțiile care trebuie să fie puse la dispoziție pentru asigurarea participării la vot a tinerilor cu dizabilități. Participarea social-politică a tinerilor cu dizabilități reprezintă o componentă importantă, deoarece respectarea drepturilor omului și asigurarea egalității în exercitarea dreptului la vot sunt valori fundamentale care se regăsesc în societățile democratice.

În contextul emigrării a unui număr mare de studenți/ tineri peste hotarele Republicii Moldova, menționăm și alte obstacole care afectează participarea tinerilor la vot. În toate alegerile, diaspora Republicii Moldova întâmpină dificultăți

în procesul de vot, fie că vorbim de necesitatea parcurgerii a unor distanțe mari pentru a vota, secții de votare puține, buletine de vot insuficiente și timp insuficient pentru a vota, ceea ce duce la faptul că nu toți cetățenii de peste hotare, inclusiv tinerii reușesc să voteze. O cauză este determinat și de faptul că nu toți cetățenii plecați se înregistrează prealabil pentru a vota sau nu dețin informații despre amplasarea secțiilor de votare în străinătate. Cu toate acestea, rata de participare a cetățenilor plecați și care votează este înaltă. În ultimile alegeri prezidențiale (turul I) din 1 noiembrie 2020 au votat circa 149 178 de persoane, dintre care mulți sunt tineri. De aceea, pentru asigurarea participării tinerilor la vot care își urmează studiile peste hotare, lucrează, etc., pot fi introduse anumite măsuri care să asigure participarea tinerilor în procesul electoral, precum votul prin corespondență, votul electronic, sporirea numărului de secții de votare, dar și extinderea duratei procesului de vot la două zile.

Înlăturarea obstacolelor care afectează participarea tinerilor la procesul electoral și implementarea unor mecanisme care să prevină instituirea unor astfel de bariere reprezintă o componentă importantă în asigurarea, încurajarea și creșterea ratei de participare a tuturor categoriilor de tineri la vot.

I.4. Bunele practici în domeniul participării tinerilor la vot

Reducerea vârstei de vot la 16 ani.

Austria este prima țară din Europa care a redus vârsta de vot de la 18 la 16 ani în urma unei reforme ample a legii electorale. Începând cu anul 2007, tinerii care au atins vârsta de 16 ani și-au putut exercita dreptul de vot la alegerile generale, municipale, federale, prezidențiale, precum și la alegerile pentru Parlamentul European. După 13 ani de la implementarea legii, s-a observat că rata de participare a tinerilor a crescut și a rămas constantă. La alegerile din 2008, primele la nivel național de când a fost adoptată legea, rata de participare a tinerilor care au votat pentru prima oară a fost de 88 %. La alegerile generale din 2013, procentajul de tineri alegători în vârstă de 16-17 ani a constituit 63%¹¹. Între 2013 și 2017, interesul tinerilor din Austria pentru politică a crescut din nou. Conform unui studiu din 2017, 86% din

adolescenți în vârstă de 16-17 ani își exprimau intenția de a participa la viitoarele alegeri. Astfel, experiența pozitivă a Austriei ar putea deveni un bun exemplu și pentru Republica Moldova, deoarece micșorarea vârstei de vot le dă oportunitatea tinerilor să-și exprime opinia și totodată dă startul unei inițiative de educare politică a populației. Votul de la 16 ani ar putea rezolva problema participării reduse a tinerilor în procesul decizional, creându-le acestora obiceiul de a participa de la o vârstă fragedă; această inițiativă contribuie de asemenea la formarea unei generații active și informate. Însă, ca această practică să aibă un impact substanțial este necesar de revizuit sistemul educațional, care ar trebui să pună accent pe dezvoltarea unei culturi participative.

¹¹ Schmidt P., Edthofer J. *Voting at 16 in Austria: a possible model for EU?*, 2018

Votul electronic. În Estonia, alegătorii pot să-și exprime votul prin Internet, având nevoie doar de un calculator conectat la Internet și de un cititor de cartele inteligente. Votarea prin Internet este disponibilă în perioada de votare anticipată prin intermediul unui website găzduit de Comisia Electorală Națională a Estoniei. Folosind cartela de identitate și un PIN din 4 cifre (PIN1), utilizatorul trebuie mai întâi să se autentifice în sistem, după care sistemul verifică dacă alegătorul este, conform criteriilor de vîrstă și cetățenie, eligibil să voteze în cadrul alegerilor respective. În cazul confirmării eligibilității, sistemul electronic de vot afișează lista de candidați din circumscripția alegătorului. Alegătorii pot consulta lista candidaților și decide pentru cine să voteze. În vederea exprimării votului prin Internet, alegătorul alege un candidat și folosește un PIN din 5 cifre (PIN2) pentru a vota. Dacă este certificat corect, votul prin Internet este efectuat, fiind expediat serverului unde este numărat la o anumită oră conform procedurii de vot prin Internet. Eficiența votului electronic este demonstrată și de faptul că mai multe țări au introdus votul electronic, printre acestea fiind Norvegia, Franța, Elveția etc. Ținând cont că tinerii sunt activi în mediul online, introducerea votului electronic ar asigura o rată de participare mai mare, întrucît procedura este simplă și accesibilă; mai mult decît atât, votul electronic ar responsabiliza tinerii și ar încuraja implicarea civică a acestora. Nu în ultimul rând această inovație ar rezolva problema tinerilor/studenților care nu reușesc să voteze în localitatea/orașul unde au stabilit domiciliul.

Votul prin corespondență. În Statele Unite ale Americii, la alegerile prezidențiale din 2016, 34 % dintre tineri au votat prin corespondență. În România, votul prin corespondență¹² a fost introdus pentru alegerile din 6 decembrie 2020. În alte cinci state americane, Colorado, Hawaii, Oregon, Utah și Washington, votul prin corespondență constituie deja metodă implicită de participare electorală. Avantajele votului prin corespondență sunt numeroase. În primul rând persoanele cu dizabilități pot vota mai ușor, adică de la domiciliu. De asemenea, alegătorii care vor să economisească timp și costuri de deplasare, sau pur și simplu nu se află în apropierea unei secții de votare pot să își excite pe această cale dreptul de vot. Ca și votul

electronic, cel prin corespondență constituie o soluție pentru a crește rata de participare a tinerilor la vot, fiind o alternativă eficientă pentru tinerii din diasporă, dar și din țară.

Votul obligatoriu. Țările europene unde votul este obligatoriu sunt Cipru, Grecia, Luxemburg, Belgia, Italia și Portugalia. În primele 4 țări absența nemotivată de la vot se pedepsește cu amendă, iar pentru alegătorii din Belgia cumulul de absențe duce la ștergerea de pe listele electorale. În timp ce în Italia și Portugalia, votul este obligatoriu doar teoretic, întrucît neparticiparea la vot nu se pedepsește. Este greu de determinat dacă votul obligatoriu ar avea efecte benefice pentru societatea din Republica Moldova. Cu toate că, cel mai important argument pro al introducerii votului obligatoriu ține de responsabilizarea pe această cale a alegătorilor, votul devine din drept o obligație.

Pe lîngă bunele practice de la nivel internațional, mai putem identifica și alte posibile soluții prin care s-ar putea obține creșterea nivelului de participare a tinerilor în procesul electoral. Acestea sunt:

1. *Implicarea tinerilor în organizarea procesului electoral.* Avantajele implicării tinerilor în procesul electoral sunt următoarele:

- Tinerii au abilitățile tehnice necesare și se simt confortabil folosind tehnologiile noi, ce pot fi folosite pentru a monitoriza procesele electorale.
- Tinerii sunt bine poziționați pentru a acorda atenție suplimentară participării tinerilor în timpul alegerilor. Aceasta înseamnă că pot oferi un suport în colectarea datelor în funcție de vârsta alegătorilor, dar și informații cu privire la provocările cu care se confruntă tinerii în mod specific.
- Tinerii observatori electorali pot să aibă o influență utilă în convingerea altor tineri să voteze, contribuind la creșterea ratei de participare.

2. Creșterea calității și numărului de ore dedicate educației civice și electorale. Creșterea ratei de participare a tinerilor la vot pornește și de la educarea viitorilor alegători, astfel educația politică calitativă pentru tineri ar trebui inclusă în curricula școlară,

¹² Andes S., Kiessa A., Guzman P. *Young people and vote by mail: lessons for 2020*, 2020.

încât elevii să învețe ce este democrația, de ce trebuie să se implice în procesul decizional sau de ce este important să își exercite dreptul la vot.

3. Includerea priorităților tinerilor în platformele electorale, în documentele de politici publice cu scopul de a crește interesul tinerilor față de exercițiile democratice.

4. Crearea comisiilor locale de co-management în scopul coordonării intervențiilor sectoriale pentru tineri, asigurând astfel participarea eficientă a tinerilor în procesele decizionale la toate nivelele,

unde tinerii vin cu inițiative și iau decizii în comun cu cetățenii din alte categorii de vârstă, prin care se garantează utilizarea potențialului și a resurselor ambelor grupuri de la egal la egal.

În concluzie, problema participării reduse a tinerilor la alegeri implică tot mai mult necesitatea de a introduce noi metode de a stimula tinerii să iasă la vot, dar și de a contribui la dezvoltarea unei culturi politice și civice, astfel încât tinerii să înțeleagă importanța implicării în procesul decizional/electoral.

II. Atitudinea tinerilor față de procesele electorale din Republica Moldova. Rezultatele unui chestionar realizat de IDIS „Viitorul” în august-octombrie 2020

Veaceslav Berbeca, IDIS Viitorul

Pentru a identifica cauzele neparticipării tinerilor la vot, precum și pentru a evalua percepția acestora asupra proceselor electorale din Republica Moldova, în perioada august – octombrie 2020 au fost chestionați 803 de tineri cu vârsta între 14 și 35 de ani. Chestionarul de sondare a opiniei tinerilor, a fost distribuit online, prin intermediul platformei Google Forms, în toate raioanele, pentru a evalua atitudinea tinerilor asupra proceselor electorale înainte de scrutinul prezidențial din noiembrie 2020. Necesitatea acestui exercițiu a fost determinată de rata de participare scăzută a tinerilor la alegeri în anii precedenți.

Datele oferite de CEC în procesul de contabilizare a voturilor pe categorii de vârstă (18-25, 26-40, 41-55, etc) nu se pliază vârstei de 18-35 de ani, adică persoanelor cu drept de vot care sunt considerați tineri conform Legii 215/2016. Totuși, chiar și datele existente ne oferă posibilitatea de a evalua, într-o anumită măsură, participarea tinerilor la procesul de vot. Astfel, la alegerile prezidențiale din 2016, din totalul de participanți la vot, doar 10,7% au fost tinerii cu vârsta cuprinsă între 18 și 25 de ani, rata acestora coborând la 8,5% la alegerile parlamentare din februarie 2019 și la doar 6,15% la alegerile locale din octombrie anul trecut. Rata scăzută de participare a tinerilor evocă anumite probleme care explică o atitudine neîncrezătoare a acestora față de procesul

electoral. Chestionarul realizat a fost distribuit tuturor direcțiilor de învățământ din toate raioanele Republicii Moldova și la sute de licee, colegii, organizații neguvernamentale de tineret, etc.

Total		803
Vârsta respondentului	14-16 ani	236 (29,4%)
	17-18 ani	294 (36,6%)
	19-25 ani	162 (20,2%)
	26-30 ani	31 (3,9%)
	31-35 ani	80 (10%)

Metodologic, chestionarele au cuprins întrebări de tip deschis și închis. În cazul celor deschise, tinerii au fost rugați să răspundă la întrebări, utilizând propriile cuvinte pentru a-și exprima punctul de vedere față de problema discutată. În cazul celor închise, respondenții au trebuit să aleagă din variantele prestabilite.

Rezultatul atestă că respondenții cuprinși în grupele de vârstă de 14-16 ani și 17-18 ani constituie cele mai numeroase categorii de vârstă în eșantionul persoanelor intervievate se explică prin faptul că chestionarele au ajuns preponderent în licee, colegii și la direcțiile raionale de învățământ. Respectiv, elevii din clasele gimnaziale și liceale constituie împreună 66 % din numărul total al celor intervieuți.

După conținutul întrebărilor din chestionar, distingem 3 compartimente pe care le grupăm în funcție de conținut:

- Atitudinea tinerilor față de procesele electorale.
- Instituții/programe responsabile pentru motivarea participării tinerilor la alegeri.
- Instituții responsabile de viitorul tinerilor din Republica Moldova.

Ținând cont de vârsta tinerilor intervievați, dintre care o parte importantă nu au votat niciodată, din cauza că nu au împlinit vârsta de 18 ani în ziua alegerilor, acest chestionar și-a propus să evalueze, inclusiv, dinamica evoluției principalelor probleme care determină absenteismul ridicat în rândul tinerilor.

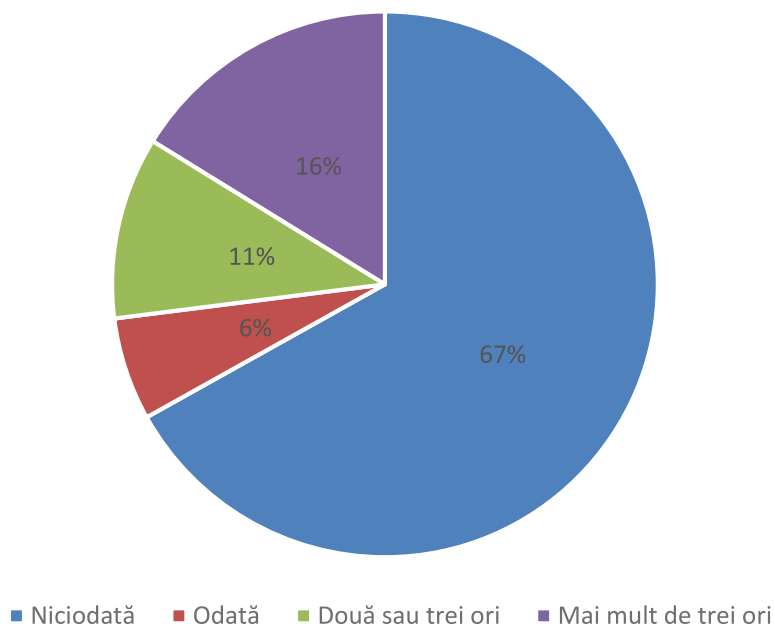
II.1. Participarea tinerilor la procesele electorale

Întrebările din acest compartiment au avut drept scop să evalueze rata de participare a tinerilor la alegerile organizate periodic în Republica Moldova. După cum a fost evidențiat mai sus, datele CEC ne arată o prezență scăzută a tinerilor la procesele electorale.

Conform informației prezentate de Biroul Național de Statistică (BNS), numărul tinerilor cu

vârsta de 14-35 ani a fost de 752 334 sau 28,5% din populația cu reședință obișnuită¹³ de 2640,4 mii persoane la 1 ianuarie 2020 în Republica Moldova¹⁴. Dacă însă ne referim la datele BNS privind populația stabilă la începutul anului 2019 în limitele categoriei de vârstă de 14-35 ani, constatăm cifra de 1 182 862 de persoane dintre care 1 011 475 au avut drept de vot în 2019¹⁵.

Figura nr. 1. De câte ori ați participat la alegeri?

¹³ Reședință obișnuită – loc în care o persoană își petrece în mod obișnuit perioada de odihnă zilnică, indiferent de absențele temporare (în scopul recreării, vacanței, vizitelor la rude și prieteni, afacerilor, tratamentului medical, pelerinajelor religioase)

¹⁴ Tinerii în Republica Moldova în anul 2019./ <https://statistica.gov.md/newsview.php?l=ro&idc=168&id=6729>

¹⁵ Populația stabilă pe vârste la începutul anului 2019:

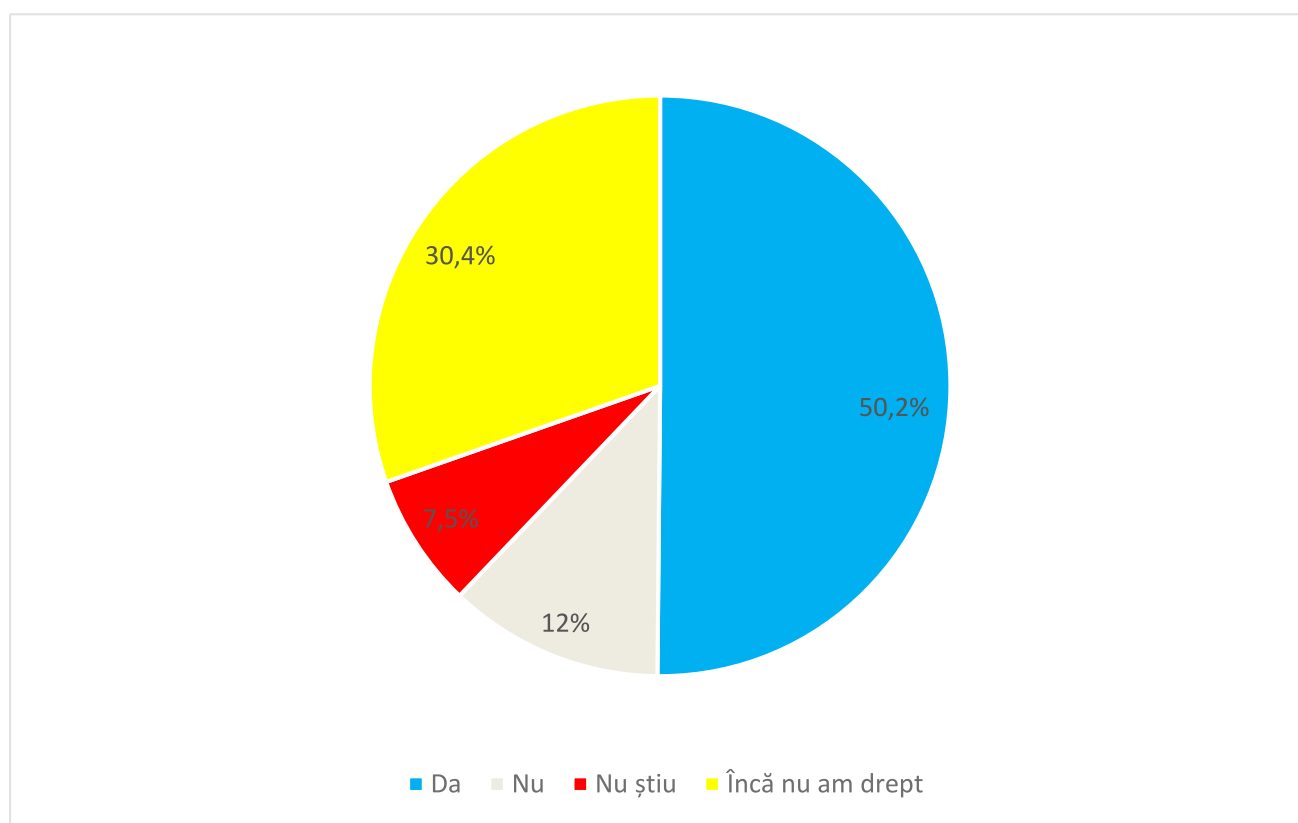
<https://statbank.statistica.md/PxWeb/pxweb/ro/20%20Populatia%20si%20procesele%20demografice/20%20Populatia%20si%20proce%20demografice> POP POPo10/POPo10200.px/table/tableViewLayout1/?rxid=b2ff27d7-ob96-43c9-934b-42e1a2a9a774

Răspunsurile oferite de respondenți privind participarea la alegeri trebuie analizate prin prisma categoriilor de vârstă a tinerilor care au răspuns la întrebările chestionarului. Datele figurii nr. 1, care ne arată că circa 66,9% nu au participat niciodată la alegeri, se explică prin faptul că majoritatea celor intervievați au avut vârsta de 14-16 și 17-18 (66% din totalul celor intervievați) ani și, respectiv, nu au atins vârsta stabilită de lege pentru a-și exprima dreptul la vot.

Dacă însumăm rata celor care au participat cel puțin odată la alegeri, obținem cifra de 33,1%

care este foarte aproape de cota parte a tinerilor – 34,1% care în ziua chestionării au avut mai mult de 18 ani și, respectiv, au atins vârsta necesară pentru a-și exercita dreptul de vot. Asta ar însemna că aproximativ 1% din cei cu dreptul de vot nu au participat la alegeri niciodată. Totuși, se impune de menționat că această cifră nu poate să arate rata absenteismului la proporțiile eșantionului interviuat prin felul în care a fost formulată întrebarea care a pus accentul pe numărul de participări la alegeri.

Figura nr. 2. Intenționați și participați alegerile (prezidențiale) de anul acesta?

Datele din figura nr. 2 sunt foarte relevante pentru a înțelege starea de spirit și, respectiv, rata înaltă a absenteismului în rândurile tinerilor care au vârsta majoratului. Astfel, luând în calcul faptul că 30,4% din cei intervievați nu au avut dreptul să voteze pentru că nu au avut majoratul în ziua organizării alegerilor prezidențiale la 1 noiembrie 2020, constatăm că circa 12% din cei care au dreptul la vot au răspuns că nu vor participa la alegerile prezidențiale din 2020. Acest fapt înseamnă că aproximativ 67 de tineri din cei 559 care au avut dreptul de vot în ziua votării nu intenționau să participe la alegerile prezidențiale

din 1 noiembrie 2020. Chestionarul a cuprins mai multe întrebări deschise prin care tinerii au avut posibilitatea să-și exprime punctul de vedere la întrebările formulate. Astfel, fiind întrebați care sunt cauzele ratei scăzute de participare de participare a tinerilor din totalul de participanți la vot la alegerile prezidențiale din 2016, alegerile parlamentare din 2019 și cele locale din 2019, unde prezența la vot a tinerilor a fost de 10,7%, 8,5% și respectiv doar de 6,15% la cele locale din noiembrie 2019, constatăm mai multe categorii de răspunsuri:

- Migrația este unul din cele mai des întâlnite răspunsuri. Mulți tineri consideră că principala cauză a ratei joase de participare a tinerilor la alegeri este numărul tinerilor în continuă scădere în Republica Moldova, fiind mulți cei care optează să plece peste hotare pentru un trai mai bun. Astfel, tinerii explică că ei “nu au motiv să rămână în acest stat, deoarece au constatat că nu se produc schimbări importante în administrarea treburilor statului”;
- Dezamăgirea față de procesele politice din Republica Moldova. Tinerii nu se simt motivați să participe la vot, deoarece și-au pierdut speranța într-un viitor mai bun. Mulți respondenți au opinat că rata scăzută de participare se explică prin faptul că mulți tineri consideră că votul lor nu contează și că nu se va schimba nimic. Cu alte cuvinte, este sugerată ideea că, indiferent de rezultatele alegerilor, situația socială și economică nu se schimbă. „Ei doar promit, dar din urma lor noi nu vedem nimic” este unul dintre cele mai des întâlnite răspunsuri.
- Cazurile de fraudare a alegerilor sunt un alt argument des întâlnit în răspunsurile tinerilor care ar justifica și explica, totodată, rata înaltă a absenteismului la alegeri a tinerilor;
- Lipsa interesului tinerilor față de procesele politice în general și alegeri în special. Tinerii sunt supuși unor mesaje de dezinformare, fiind convinși că votul lor nu contează și că, respectiv, nu sunt în stare să modifice situația din Republica Moldova. Asta s-ar explica, de asemenea, din perspectiva tinerilor, prin carențele educației politice/civice în curriculum școlar. Respectiv, unii nu ar fi în stare să facă o alegere dintre candidați;
- Politicienii nu ascultă de problemele tinerilor. Lipsa atitudinii clasei politice față de interesele tinerilor este identificată de tineri drept o altă explicație a prezenței scăzute a tinerilor la alegeri.

Este important să precizăm faptul că, potrivit datelor furnizate de CEC, în primul tur al alegerilor prezidențiale din 1 noiembrie 2020 au participat 367058 de cetățeni cu vârsta între 18-35 ani, ceea ce constituie aproximativ 35% din numărul de potențiali alegători din această categorie de vârstă¹⁶. În turul 2 al scrutinului prezidențial din 15 noiembrie rata de participare a fost de 469603 persoane, constituind aproximativ 45% din numărul de alegători cu vârsta între 18-35 ani. Constatăm o creștere de 10 puncte procentuale la turul doi față de turul 1 al alegerilor prezidențiale.

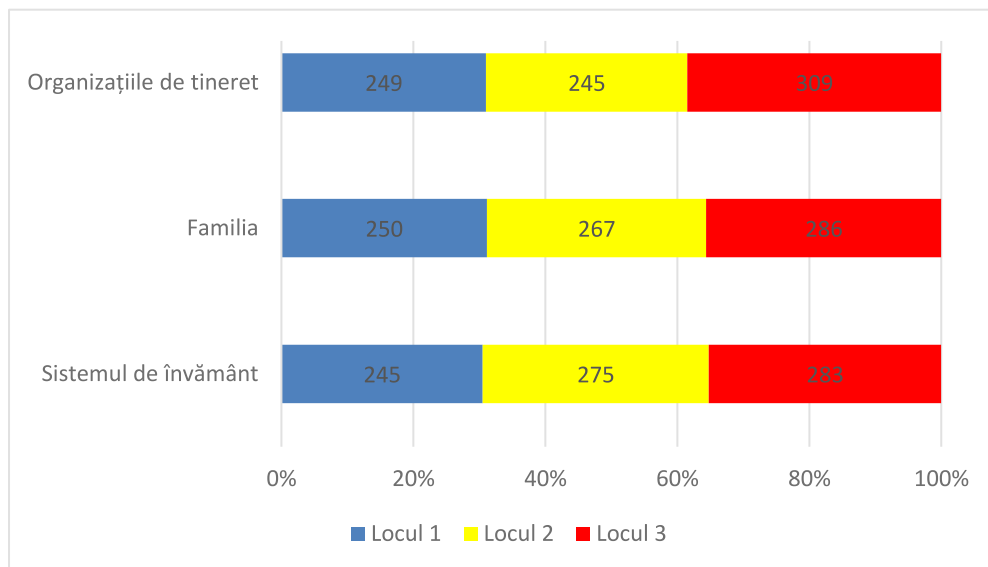
II.2. Instituții/programe responsabile pentru motivarea participării tinerilor la alegeri

Programele educaționale și cele de informare constituie instrumente importante pentru a motiva tinerii să acorde atenție proceselor politice și pentru a crește rata de participare la alegeri. În acest fel, tinerii au fost rugați să constituie un

clasament al celor mai eficiente instituții/structuri sociale care ar putea contribui la creșterea ratei de participare a tinerilor la vot. În această listă au fost incluse organizațiile de tineret, familia și sistemul de învățământ.

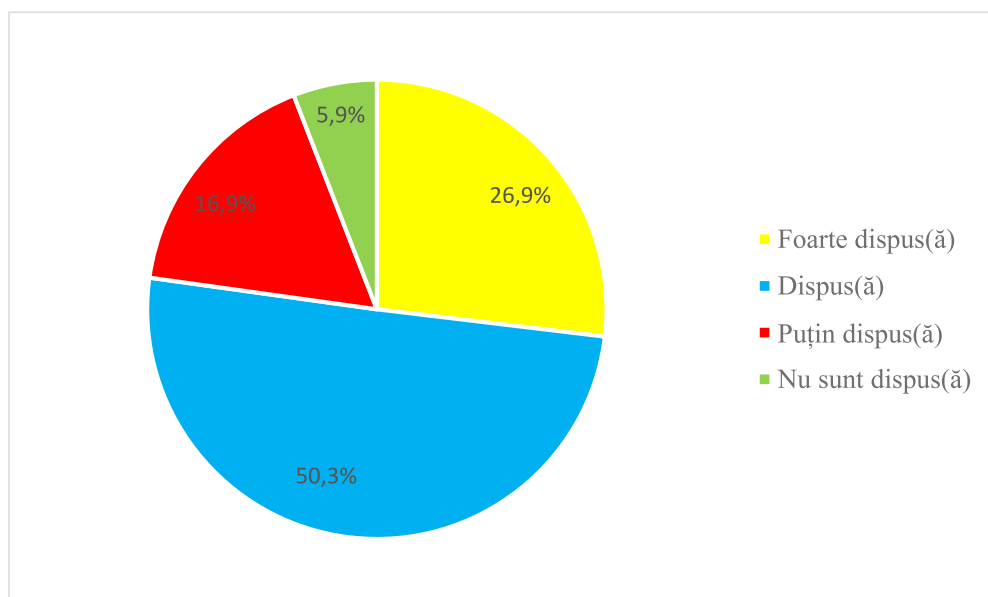
¹⁶ Am luat drept punct de referință pentru aceste calculele baza de date a BNS privind populația stabilă pe vârste la începutul anului 2019

Figura nr. 3. Vă rugăm să faceți un clasament de 1 la 3 (1 – primul loc, 3 – ultimul loc) al eficienței instituțiilor/structuri sociale ce ar putea contribui la creșterea ratei de participare a tinerilor la vot

Răspunsurile oferite de tineri la această întrebare sunt, într-o anumită măsură, în disonanță cu problemele identificate de respondenți în capitolul 2.1. la subiectul explicării scăzute a tinerilor în procesele electorale. Astfel, constatăm că toate cele trei instituții/structuri – organizațiile de tineret, familia și sistemul de învățământ au primit mai multe voturi negative decât pozitive, ceea ce atestă percepția negativă a tinerilor față de capacitatea lor de a contribui la creșterea ratei de participare a tinerilor la vot. Toate instituțiile au luat cele mai scăzute voturi, la un interval de cinci voturi, la capitolul stabilirii importanței acestora pentru motivarea tinerilor să participe la vot. Dacă în privința importanței familiei și a sistemului de învățământ constatăm o anumită distribuție echilibrată a voturilor, atunci în raport cu organizațiile de tineret observăm o asimetrie mai pronunțată a opțiunilor pentru locul 3 în clasamentul importanței acestor organizații la contribuirea creșterii ratei de participare a tinerilor la alegeri și pentru care au optat tocmai 309 din cei intervievați.

Figura nr. 4. Cât sunteți de dispus(ă) să participați la activități educative, dezbateri și discuții referitoare la problema (ne)participării tinerilor la alegeri?

Importantă pentru participarea tinerilor în procesele electorale este disponibilitatea acestora de a participa la activități educative, dezbateri și discuții referitoare la problema (ne)participării tinerilor la alegeri. Lipsa culturii politice este considerată de această categorie de cetățeni drept una din principalele probleme ale ratei înalte de absenteism a tinerilor la alegeri.

Datele din fig. 4 ne arată că majoritatea celor intervievați – 50,3% - sunt dispuși să participe la astfel de programe de instruire, iar alții 26,9% fiind foarte dispuși de a participa la activități educative, la dezbateri și discuțiile referitoare la problema (ne)participării tinerilor la alegeri.

Respondenții au fost rugați să identifice în cadrul unei întrebări deschise subiectele pe care ar dori să le discute în cadrul unor astfel de dezbateri. Răspunsurile tinerilor pot fi grupate în mai multe compartimente în funcție de temele sugerate pentru a fi discutate. Enumerăm următoarele subiecte:

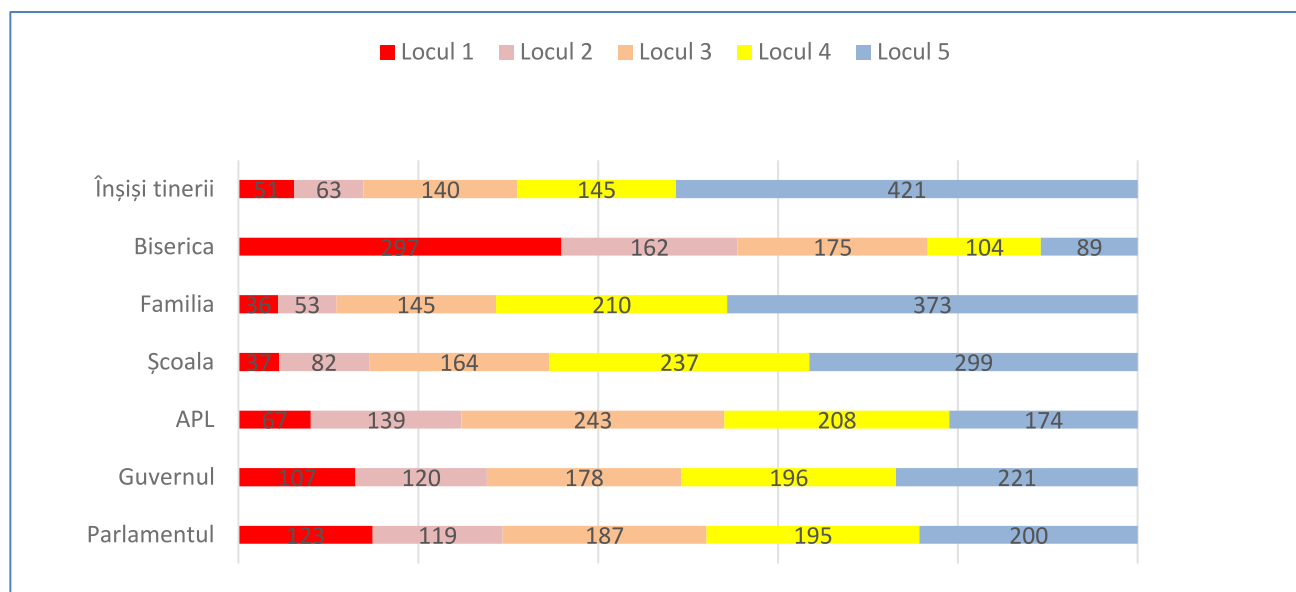
- Beneficiile și dezavantajele participării tinerilor la vot. Această problemă cuprinde, inclusiv ideea de a discuta cauzele și consecințele (ne)participării tinerilor la vot și importanța votului pentru exprimarea intereselor tinerilor în procesele electorale.
- Manipularea și fraudarea în campaniile electorale. Acest subiect este considerat de tineri important pentru a evita capcanele dezinformării și știrilor false.
- Campanii de motivare a participării tinerilor la alegeri. Cum trebuie ONG-uri să fie implicate în activități care dezvoltă subiectul participării la vot.
- Lipsa educației politice/civice în rândul tinerilor. Această temă consonează cu necesitatea de a dezbate pe larg criteriile în baza cărora cetățenii cu drept de vot trebuie să efectueze alegerea.
- Discutarea impedimentelor care împiedică manifestarea politică a tinerilor. O parte a tinerilor consideră că sistemul politic moldovenesc conține mai multe obstacole care frânează implicarea tinerilor în politică.

Aceste teme de dezbatere sugerate de tineri cuprind o gamă largă de probleme care trebuie abordate pentru a convinge tinerii să participe la alegeri dar și pentru sprijinirea celor care doresc să se implice activ în viața politică din Republica Moldova.

II.3. Instituții responsabile de asigurarea bunăstării tinerilor din Republica Moldova

Este binecunoscut faptul că bunăstarea cetățenilor într-un stat depinde într-o măsură covârșitoare de eficiența sistemului de învățământ, a celui de sănătate și durabilitatea și reziliența structurilor politice. Evident, lista instituțiilor care determină bunăstarea tinerilor este mult mai mare. Pentru a avea o imagine generală asupra rolului și importanței factorilor responsabili de asigurarea unui viitor prosper, tinerii au fost rugați să se pronunțe asupra relevanței bisericii, familiei, școlii, autorităților publice locale, Guvernului, Parlamentului, inclusiv asupra capacității acestor entități de a contribui la bunăstarea lor.

Figura nr. 5. Vă rugăm să faceți un clasament al factorilor responsabili pentru viitorul tinerilor din Republica Moldova. (Cifra 1 reprezentând cel mai scăzut grad de responsabilitate, iar 5 - cel mai înalt)

Datele din Fig. 5 ne sugerează ideea că tinerii conștientizează faptul că bunăstarea lor depinde în mod hotărâtor de modul în care se vor manifesta ei înșiși. Astfel, 421 din cei intervievați și-au atribuit lor înșiși cel mai înalt grad de responsabilitate. Familia și școala sunt următoarele două clasate la capitolul responsabilității pentru viitorul tinerilor din Republica Moldova, obținând 373 de voturi și, respectiv, 299. Biserica este la capătul opus din perspectiva stabilirii premiselor necesare pentru asigurarea unui fundament durabil pentru această categorie de cetățeni. Doar 89 din cei intervievați i-au atribuit responsabilitate maximă.

Faptul că autoritățile centrale și cele locale nu se află în vârful clasamentului factorilor responsabili sugerează lipsa de încredere față de rolul acestor instituții sau alienarea acestora față de problemele principale ale tinerilor din perspectiva celor chestionați. Această concluzie este plauzibilă dacă luăm în calcul exclusiv Seria nota 5 drept element al evaluării. La o privire mai largă, constatăm că rolul APL și al autorităților centrale crește semnificativ.

Trebuie de menționat că tinerii consideră că implicarea lor în procesele politice depinde foarte mult de soluționarea problemelor identificate și evidențiate în acest compartiment al studiului. Corupția endemică și lipsa rezultatelor notabile în domeniul economic, social și politic sunt considerate drept principalele cauze care demotivează tinerii să se implice activ și, respectiv, îi determină să aleagă calea emigrării.

CONCLUZII

Adevăratele cauze ale neparticipării tinerilor moldoveni la vot sunt foarte greu de determinat. Astfel, studiile bazate pe sondaje ale percepției și interviuri aprofundate tind să demonstreze că în rândul tinerilor există o percepție corectă asupra importanței implicării lor în procesele electorale. Un astfel de studiu indică faptul că 96% dintre tinerii intervievați considerau participarea lor la alegeri drept foarte importantă sau importantă (Borcoi, Putină, 2019). În cadrul altui sondaj recent (Ureport, 2019) doar 10% dintre tinerii respondenți au declarat că nu intenționau să participe la următoarele alegeri. Interesul sporit al tinerilor față de participarea lor la vot este reliefat și în cadrul unor studii mai complexe (Bologan, Ateș, 2017). Cu toate acestea, este clar că respectivele studii/sondaje nu reflectă realitatea, iar pentru aceasta este suficient să comparăm datele pe care le culegem din ele cu cifrele participării tinerilor la vot puse la dispoziție de Comisia Electorală Centrală. Disonanța între tabloul oferit de realitate și cel prezentat în diverse cercetări rezultă din faptul că cele din urmă culeg date de la tinerii al căror nivel de educație este peste medie; anume acești tineri sunt cei care votează, însă ei sunt o minoritate. Această limită se poate spune că este caracteristică și proiectului și studiului de față. Cauza principală a absenteismului tinerilor de la vot și care de altfel se regăsește indicată, într-o formă sau alta în studiile consacrate problemei (de exemplu de 51% dintre respondenți în Borcoi, Putină, 2019) trebuie căutată în eșecul sistemului educațional de a face pe înțelesul viitorilor alegători importanța mecanismului alegerilor, cauzele ce determină necesitatea sa, precum și consecințele pe care le are pentru societate subminarea prin absenteism a acestui mecanism esențial funcționării unei societăți democratice.

Unul dintre cele mai interesante și în același timp îngrijorătoare fenomene pe care le-am putut observa pe parcursul implementării activităților acestui proiect constă în atitudinea de neputință și resemnare caracteristică multor tineri, în raport cu problema participării lor la viața social-politică. Această atitudine era rezumată de numeroși tineri în părerea că participarea lor la alegeri nu ar avea nici o importanță, votul neavînd puterea de a schimba ceva. Această atitudine pare să fie un caz clasic al manifestării feomenului pe care psihologii americani l-au numit “neajutorarea învățată”, termen prin care desemnau comportamentul manifestat de subiecți în urma supunerii lor repetate la stimuli adversi, în afara controlului lor și imposibil de evitat, după care respectivii subiecți nu mai căutau să evite acești stimuli nici măcar atunci cînd apăreau alternative evidente în acest sens. În cazul tinerilor moldoveni, aceștia par să fie afectați de experiența generațiilor premergătoare care au trăit în cadrul sistemului totalitar sovietic în care votul cetățenilor era într-adevăr parte a unui spectacol, dar și de experiența parțial învățată, parțial trăită, din ultimii treizeci de ani, perioadă în care cășteptările alegătorilor au fost în mod repetat înșelate de toți cei pe care ei i-au ales să guverneze țara, iar aceste eșecuri repetate par să fi creat impresia irațională a unei situații fără ieșire.

Pe de altă parte, rata foarte scăzută de participare a tinerilor la vot constituie un indicator și confirmare a existenței de probleme în ceea ce privește situația social-politică din țară. Principalul rezultat al neparticipării tinerilor la vot este reflectat în faptul că politicienii, indiferent de partide, nu simt nici un fel de presiune din partea segmentului de alegători tineri pentru a întreprinde reformele democratice, în domeniul statului de drept și a luptei împotriva corupției, fapt care atrage după sine o și mai mare dezamăgire din partea tinerilor care devin pe această cale fie încă și mai pasivi, fie aleg să emigreze ca modalitate de ieșire din acest cerc vicios.

Situația respectivă poate fi explicată numai prin nivelul foarte scăzut de înțelegere de către tineri a drepturilor și îndatoririlor civice, ceea ce constituie un eșec al sistemului național de educație care iată că nu reușește să-i pregătească pe tineri pentru o viață de cetățeni ai unei societăți de drept, libere și democratice. Atitudinea tinerilor de aruncare a întregii responsabilități pentru dezamăgire și absenteism asupra clasei politice, așa cum am putut observa pe parcursul desfășurării activităților acestui proiect, dar și din concluziile formulate de autorii studiului, este nejustificată și de fapt reflectă aceeași lipsă de înțelegere a mecanismelor funcționării unei societăți democratice. Ea reflectă eșecul școlii noastre de unde tinerii ar trebui să capete înțelegerea că aceea clasă politică pe care o avem astăzi nu este pînă la urmă decît un produs

al întregii societăți și, ca atare, ea nu se poate schimba de la sine, ci este nevoie ca prefacerea să vină tot de la societate. Un sistem educațional eficient trebuie să le poată explica tinerilor că dreptul la vot, exercitat într-o manieră informată și conștientă, este cel mai eficient, corect și precis mecanism de dictare a cursului de evoluție a unei societate de oameni liberi.

Ne-am putea apropia mai mult de înțelegerea problemei (ne)participării tinerilor la vot dacă am lua în calcul faptul că rata de părăsire timpurie de către tineri a sistemului educațional era în 2018 de 21,2% (BNS, 2019). Că în 2018, 24,2% din totalul tinerilor cu vîrsta cuprinsă între 20 și 24 de ani nu absolviseră nici măcar liceul sau colegiul, sau un centru de excelență (BNS, 2019). Că în 2019/20, numărul elevilor și studenților cu vîrsta 14-29 ani a constituit 186,9 mii persoane, sau cu 14,4% mai puțin față de anul de studii 2015/16. Că la începutul anului de studii 2019/20, în învățământul superior erau înscriși 56,8 mii studenți, cu 30% mai puțin decât în 2015/16 (BNS, 2020).

Neparticipînd la procesele electorale din societatea noastră tinerii devin mai predispuși să se confrunte în viitor cu discriminare pe diverse criterii; infracțiuni de corupție; încălcări ale drepturilor politice și cetățenești; degradarea sistemului public de îngrijire a sănătății; degradarea sistemului public de educație; degradarea infrastructurii publice; degradarea mediului ambiant cu toate consecințele ecologice care decurg din aceasta; necesitatea imigrării și angajării peste hotare la un loc de muncă necalificat.

Cu toate acestea, în rîndul multor tineri mai persistă iluzia conform căreia altcineva, decît ei înșiși are obligația de a rezolva problemele cu care se confruntă tinerii din Republica Moldova. Schimbarea pe care o așteaptă tinerii, nu poate veni din nici o altă direcție decît decît de la ei înșiși și nu se poate realiza decît treptat, necesitînd răbdare și investiții în educația tinerilor. Oricît de lentă ar părea la prima vedere această cale, ea este nu doar singura viabilă, ci și cea mai directă.

Mihai Țurcanu